

בפרטי מידת הנקיות – מידות רעות

עד כאן עסקנו במעשים, בהתמודדות עם יצרים ולחצים חברתיים. אבל עוד לא דיברנו על תיקון המידות, אלא על התנהלות, דברים מעשיים. כמובן, מהדברים האלו כולם צריך אדם להיות נקי. כשעמ"י יוצא למלחמה, חושפים שיניים, עם זה נושכים. "שיניך" - בזכות מה אנחנו מנצחים את האויבים ונושכים אותם? בזכות ש"שיניך כעדר הרחלים", שכל החיילים נקיים וצחים כשלג. מה זאת אומרת? שלא הקדים אחד מהם תפילין של ראש לשל יד. זה נקרא שהם נקיים. מה זה להקדים ראש ליד? אולי זה משל לאדם שמאוד מזדהה עם התורה ומאמין בה, אבל הוא לא מספיק מדקדק ביד, במעשים. יד שמאל זה המעשים שלא שמים לב אליהם, האזור הפחות מודע. הוא מקדים של ראש, רוצה להתקדם בעבודת ה' אבל לא מדקדק במעשים מספיק. אם רוצים סיעתא דשמיא בשדה המלחמה, צריכים ניקיון. זה זמן של דין, ה' דורש שהכל יהיה מאוד נקי. לכן מי שמדבר בין ישתבח ליוצר חוזר מעורכי המלחמה. הדיבור הזה נובע מהלחץ החברתי, בדיוק מישוהו אמר איזה משהו ואתה רוצה לצאת בסדר. יש לנו אם כן שני דברים: הדקדוק והצד החברתי. לכן מדקדקים גם בבין אדם למקום וגם לחברו, לא להזניח את הפרטים בהלכות השונות ולא להילחץ חברתי.

כמו שצריך נקיות במעשים, צרי נקיות במידות, וזה אפילו יותר קשה. בעולם המידות, כל מידה לא טובה קשורה לא רק לרובד הבחירי, אלא גם נרמזת בתכונה. בעולם שבו דיברנו עד עכשיו, עולם היצרים והלחץ החברתי, כולם שווים. לכולם יש יצרים של עריות ואוכל, לכולם יש לחץ חברתי להיות מרכזיים.

אבל כשעוברים לעולם המידות, שם יש הבדלים גדולים בין אנשים. למה? כי המידות קשורות לאופי.

יש אדם שהוא מאוד שאפתן, אז הסיכון שלו להיות גאוותן יותר גבוה. אדם שהוא מאוד רגשן עלול יותר לבעוס.

אדם שאין לו ביטחון עצמי עלול להגיע בקלות יותר לקנאה.

עולם המידות הוא עולם שבו הטיפול הוא הרבה יותר אישי, פחות כללי.

במידות אי אפשר לתת הוראה לציבור, לכל אחד יש התמודדויות שונות.

יותר מזה, המידות הלא טובות מתלבשות לכל אחד מסיבות שונות, ולכן הדרך להתמודד עם המידות לא תמיד שווה.

המזג והתכונה שותפים, וזה לא תמיד בחירי. מזג ותכונה לא בבחירה החופשית שלנו, יש רובד מסוים שהוא חלק מהמזג שלי. אני לא יכול לשנות את התכונות שלי, אז מה תכונות ומה מידה רעה?

זו עבודה מאוד מדויקת ולא פשוטה, לאבחן מה מידה רעה ומה תכונה, חומר גלם שאינו רע בפני עצמו.

לפי זה אפשר להסביר למה הרמח"ל שם דוקא כאן את מסכת אבות ד': איזהו גיבור הכובש את יצרו.

לכאורה זה היה צריך להיות שייך ביצרא דעירות וכד'. למה הרמח"ל חיכה לעולם המידות כדי לשבץ את המשנה הזו?

אולי הרמח"ל רוצה לדייק: הכובש את יצרו, לא את היצר. את המאבק המיוחד שלו, את ההתמודדות לפי המידות המיוחדות שלו. איזהו גיבור? הכובש את יצרו שלו. זה אופייני דוקא בעולם המידות.

מאוד קשה להבחין בין תכונה לבין מידה רעה שמתלבשת עליה. התכונה עצמה לא רעה, אבל יש בה סיכון כי היא שכנה של המידה הרעה.

אדם צריך להכיר את תכונותיו, ואת נקודות התורפה שלהן.

אדם שהוא מאוד חברותי, כל הזמן מדבר עם אנשים, הוא צריך לדעת שיש לו סיכון גדול יותר ליפול בכבוד, הוא צריך לשים לב הרבה יותר בנושא הזה. את התכונה הוא לא יכול לשנות, אבל הוא צריך לזהות את היצר. יש אדם כשרוני מאוד, הוא צריך להכיר שהסיכון שלו ליפול בגאווה גדול מאוד. הוא צריך לפתח מודעות חזרה בנושא הזה.

תכונות הן לא אחידות. יש אדם יותר שכלתן, יש אדם עם פחות ביטחון עצמי. זה משפיע על הסיכוי למידות רעות.

אדם צריך להכיר את התכונות שהן בסביבה מסוכנת, במעגל סיכון קרוב יותר.

איך מתמודדים עם מידות רעות?
 לפני הפרטים - מה השיטה להתמודד עם מידות רעות?
 כדי להתמודד עם מידות רעות, קנאה כעס גאווה ותאוה, המידות הרעות בעצמן, יש שתי שיטות.
 השיטה הראשונה היא להבין שהן חוץ משורת השכל והחכמה.
 אם תראה לעצמך כמה מידה רעה היא מטופשת, לא הגיונית - יהיה לך קל להתמודד איתה.
 האדם הוא יצור הגיוני, הוא לא עושה שטויות אם הוא מודע לזה. לאדם יש מינימום של כבוד עצמי, הוא לא הולך נגד ההיגיון.
 ככל שהוא יבין כמה המידה הרעה מטופשת, יהיה לו יותר קל להתמודד איתה.
 אם אדם יקלוט כמה הוא נוהג בטיפשות, הוא יעצור.
 זו השיטה העיקרית, כי בסוף האדם הוא יצור הגיוני. צריך להראות את האבסורד שבמידה הרעה.
 את מה שהגיוני, אדם יכול להשאיר. זו התכונה, זה הדבר הטוב שבמידה.
 אבל ברגע שהמידה יוצאת מטווח ההיגיון - אז היא הפכה להיות מקולקלת.
 הרבה יותר קל לסמן איפה הגבול ולהתמודד.
 הרמח"ל יראה לנו איך הוא תוקף את המידות בחוסר הגיון, עד כדי הגחכה.
 השיטה השנייה, היא לדעת שכל אחת מהמידות הרעות גורמת לעבור עבירות רעות.
 זה לעבוד על המידות כדי לא להגיע לחוסר ביראת שמים, לא להפסיד מצוות ולעבור עבירות.
 אלו שתי דרכים לגרום לאדם לעצור עם המידות הרעות: אתה לא הגיוני, ואתה עובר עבירות.
 הדרך השנייה לא פונה אל השכל הצרוף אלא אל יראת השמים.
 הסוג הראשון הוא כלל אנושי, הוא שייך בכל אדם, לא רק ביהודים.
 למשל, עם חילונים, כשאני מדבר על מידה רעה, הם מזדהים. זה לא מצד התורה אלא מצד חוסר היגיון.

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
 וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.